

Bekasik *Lymnocyptes minimus*

Status. Regularnie przelotny i zimujący. Do roku 2020 obserwowany 358 razy w łącznej liczebności 938 osobników.

Środowisko. Obserwowany głównie nad rowami opaskowymi spuszczonej stawów rybnych (39% os.), podmokłych łąkach i rozlewiskach rzek (23%), ponadto na pastwiskach (18%) i w korytach dużych rzek (9,5%), zwłaszcza nad Wisłą (8,6%). Nad zbiornikami retencyjnymi (głównie nad Zb. Zegrzyńskim) spotkano łącznie 4% ptaków, nad starorzeczami dużych rzek i nad oczkami wodnymi wśród pól – po 2,1%, nad błotnistymi rowami i w korytach małych rzek 2,1%. Na polach uprawnych wypłoszono łącznie 9 os., a na żwirowniach spotkano 4 os., ponadto na torfowiskach - 2 os.

Bekasik *Lymnocyptes minimus* (fot. S. Turowski)

Zmiany liczebności. W XIX wieku i w pierwszych dekadach XX wieku był to pospolity gatunek w czasie przelotów (Taczanowski 1882, Dunajewski 1938). W latach 1975-1995 bekasiki zarejestrowano zaledwie 28 razy (średniorocznie 1,3 razy), ale w kolejnym okresie 1996-2016 gatunek ten stwierdzono 239 razy (średniorocznie 11,4 razy), a w zaledwie 4-letnim okresie 2017-2020: 91 razy (średniorocznie 23 razy).

W latach 1975-2020 odnotowano łącznie 938 ptaków w 358 obserwacjach.

Przyczyny zmian liczebności. Wyraźny wzrost częstości spotkań i liczebności ptaków w miejscach postojowych jest ewidentny, szczególnie w ostatniej dekadzie, co jest z pewnością spowodowane wzrostem aktywności terenowej obserwatorów przy jednoczesnym rozpowszechnieniu się wiedzy na temat wykrywania tego gatunku w odpowiednich, specyficznych siedliskach. Dodatkowo, stosunkowo łagodne zimy w ostatnich dekadach sprzyjają liczniejszym próbom zimowania bekasików, co w rezultacie skutkuje wzrostem częstości spotkań. Ponadto nie można wykluczyć wpływu rozszerzania areału lęgowego i wzrostu zagęszczenia ptaków gniazdujących w tundrze północnej części Rosji oraz w południowej Finlandii, tak jak wzrostu liczby nowych stanowisk lęgowych w Estonii, na Łotwie i na Białorusi (Keller i in. 2020), skąd przypuszczalnie pochodzą ptaki migrujące przez nasz region. Jakkolwiek cytowani autorzy zastrzegają, że długoterminowy trend skandynawskiej populacji bekasika nie jest znany, a wiele stanowisk uległo zanikowi na skutek osuszania torfowisk, to jednak trend krótkoterminowy jest stabilny.

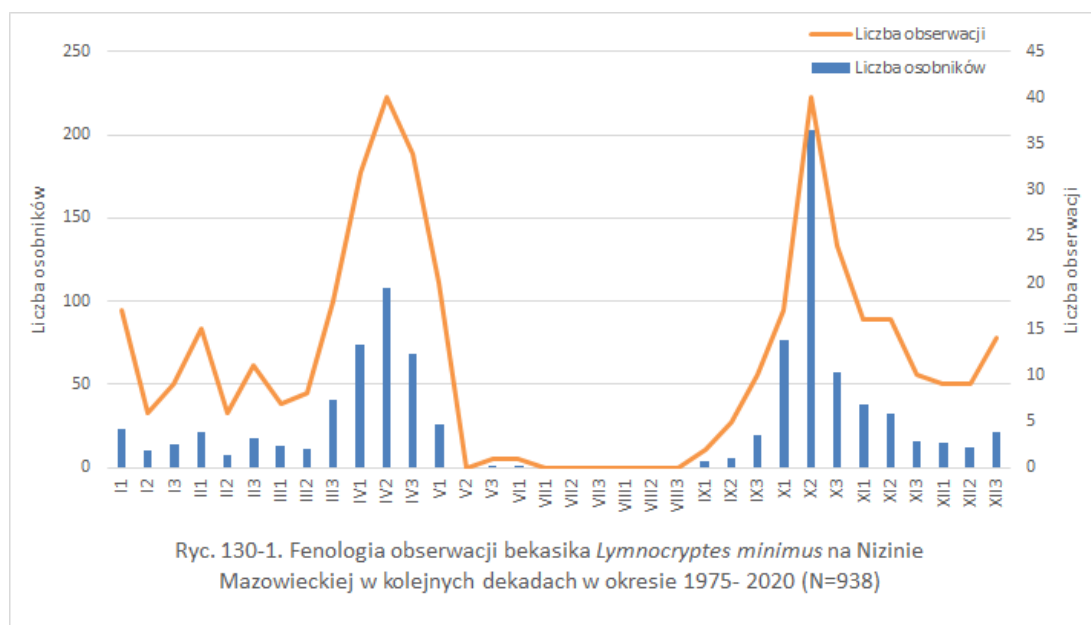
Wędrowki. Taczanowski (1882) podawał, że w czasie wędrowki wiosennej ptaki obserwowano do połowy maja, a jesiennej – do pierwszych przymrozków, na ogół do początku listopada. Autor ten przytacza interesujące obserwacje późnojesienne w roku 1872. Otóż w tym wyjątkowo łagodnym sezonie, „do połowy grudnia nie było, ani śniegu ani jednego mrozu” i 7 XII zastrzelono 5 bekasików w Nieborowie pod Łowiczem. Z kolei wg Dunajewskiego (1938) „ przy końcu września pojawiał się u nas wszędzie, a w listopadzie zaczyna znikać”, ponadto pisał, że pojedyncze osobniki zostawały jeszcze dość długo, nawet w ciągu zimy, a wiosną zjawiał się w marcu. Obecnie w okresie jesiennym (wrzesień-listopad) zarejestrowano więcej ptaków niż wiosną (marzec – czerwiec): odpowiednio: 48% oraz 37%, natomiast zimą (grudzień – luty) odnotowano 15% ptaków.

Niemal wszystkie obserwacje dotyczyły ptaków wypłoszonych z ziemi lub obserwowanych na ziemi, gdzie twardo przesiadywały, co wynika z faktu podejmowania migracji nocą i aktywności dziennej gatunku ograniczonej do żerowania. Zaledwie jedna obserwacja dotyczyła ptaka przelatującego.

Lokalne skupiska ptaków liczyły od 1 os. do 31 os., a na jedno spotkanie przypadało średnio 2,6 osobników. Największe koncentracje ptaków obserwowano jesienią – do 31 os., wiosną – do 20 ptaków, a zimą – do 4 os.

Wiosenne przeloty rozpoczynały się już w marcu, jakkolwiek niektóre z tych obserwacji mogły dotyczyć ptaków zimujących. Najwięcej ptaków stwierdzano w 2. dekadzie kwietnia –

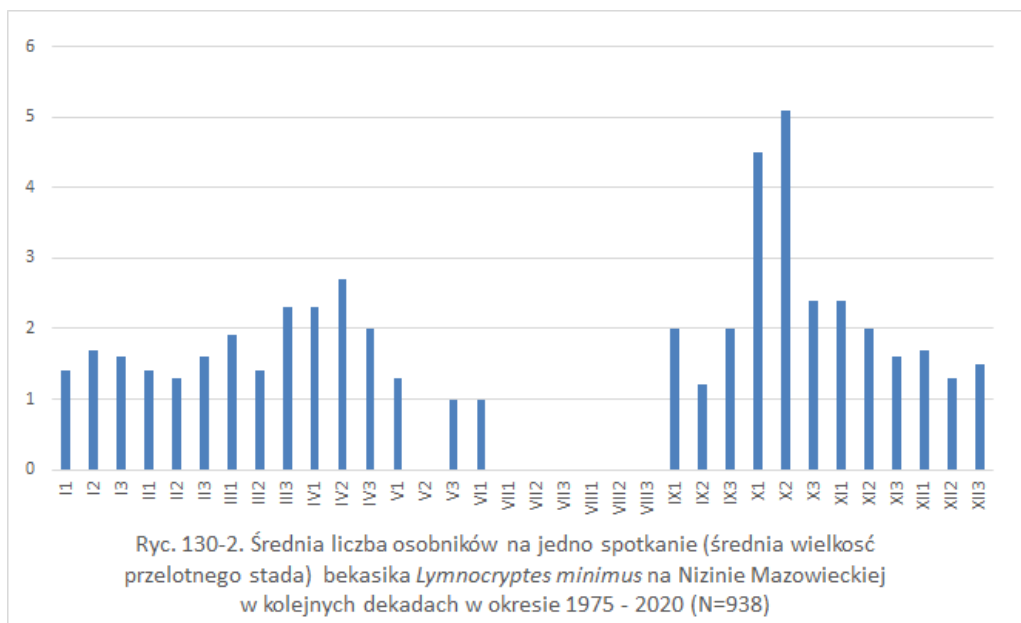
108 os. w 40. obserwacjach (ryc. 130-1). Przelot wiosenny trwał jeszcze do początku czerwca, a ostatnich obserwacji dokonano 27 V i 4 VI 2016 – przypuszczalnie ten sam osobnik, który przebywał na łąkach na Kurpiach (R. Adamiak i K. Antczak).

Interesujące było odnotowanie 1-2 tokujących ptaków 21 IV 2011 w ujściu Wkry, przy braku dogodnych siedlisk łągowych (J. Matusiak). Ponadto 1 os. tokował na Kurpiach 4 V 2019 (M. Murawski, K. Antczak).

Koncentracje ptaków. Bekasik nie tworzył stad, jak większość innych ptaków siewkowych – zachowania stadne niemal nie występują u tego gatunku. Wydaje się, że koncentracje bekasików były wynikiem jedynie spontanicznego grupowania się ptaków w dogodnych żerowiskach, gdyż nawet jednocześnie płoszone ptaki rozlatywały się w różne miejsca. Wiosną, średnia wielkość zgrupowań (2,1 os.) była niższa, niż jesienią (3,2 os.), ale wyższa niż zimą (1,5 os.). Średnia wielkość wiosennego zgrupowania była najwyższa w 2. dekadzie kwietnia (2,7 os.; ryc. 130-2). Największe koncentracje wiosenne obserwowano na zalanych ekstensywnie użytkowanych pastwiskach w ujściu Wkry do Narwi pod Modlinem w miejscu zwanym Bronisławką, m. in. w trakcie odłowów i obrączkowania tych ptaków: 14 IV 1999 widziano tam 20 os., z czego 2 ptaki zaobrączkowano (M. Maniakowski, J. Matusiak). Dnia 12 IV 2002 – 16 os. (W. Błędowski) oraz 4 IV 1998 – 15 os., a 24 IV 1998 – 17 os. (M. Maniakowski).

Na rozlewiskach Pilicy koło Smardzewic 15 IV 2022 naliczono 19 os. (Sz. Kielan).

Okres przebywania. Zarejestrowano trzy przypadki długiego stacjonowania wiosennego. Koncentracja 15-17 os. utrzymywała się w ujściu Wkry do Narwi w dniach 4 – 24 IV 1998 (M. Maniakowski). Ponadto w dniach 8 V – 4 VI 2016 - 1 os. przebywał w turzycowisku na północy regionu (R. Adamski i K. Antczak); 25 III – 8 IV 2001 – 6 os. na stawach w Krzyszowicach pod Piątkiem (P. Minias). Dwukrotnie stwierdzono znacznie krótszy pobyt: jednego ptaka na stawach w Chociwiu w dniach 26 II – 5 III 2016 (Sz. Kielan) oraz 5-6 os. 11-17 IV 2020 w dolinie Omulwi (M. Murawski, K. Antczak).

Przelot jesienny był również znacznie rozciągnięty w czasie. Najwcześniejsze obserwacje przypadły na: 7 – 10 IX 1997 – 3 os. w dolinie Bzury pod Łęczycą (A. Gęgotek); 10 IX 2006 – 1 os. w dolinie Bzury (UŁ); 12 IX – 1 os. na stawach Rumoka (K. Antczak); 13 IX 2002 – 2 os. w wyschniętym korycie Łasicy w Puszczy Kampinoskiej (A. Olszewski); 17 IX dwukrotnie: w roku 2010 – 1 os. na polu obok doliny Liwca pod Klimontami (Z. Kasprzykowski) oraz w roku 2017 – 1 os. w Wierzbowie - również na polach (Ł. Matyjasiak). Najwięcej ptaków stwierdzono w 2. dekadzie października – 203 os. w trakcie 40 obserwacji (ryc. 130-1).

Koncentracje ptaków. Średnia wielkość zgrupowania jesiennego była najwyższa w 2. dekadzie października (5,1 os.; ryc. 130-2). W roku 2001 na intensywnie kontrolowanych stawach w Krzyszowicach pod Piątkiem w końcu września koncentracja obejmowała 9 os., po czym liczebność wzrosła do 26 os. w dniu 7 X oraz do 31 os. 14 X i już 18 X spadła do 12 os., następnie do 10 os. – 14 XI i do 3 os. – 25 XI (P. Minias). Ponadto w ujściu Wkry do Narwi pod Modlinem (tzw. Bronisławka), m. in. w trakcie odłowów i obrączkowania tych

ptaków obserwowano znaczne zgrupowania: 27 os. – 11 X 1997 (M. Maniakowski); 19 os., z czego 6 zaobrączkowano – 19 X 1997 (M. Maniakowski, J. Matusiak); 19 os. – 9 X 1996 oraz 17 os. – 16 X 1996, ponadto koncentrację 11 os. obserwowano 12 X 1995 nad Wisłą koło Kępy Zawadowskiej (M. Maniakowski).

Okres przebywania. Bekasiki w jednym miejscu przebywały jesienią na ogół dość długo, a 11 obserwacji dotyczyło ptaków stacjonujących przynajmniej dekadę, w tym 4 wyjątkowo długie “postoje”. Na szczególną uwagę zasługuje rekordowo długi okres liczący 68 dni: 6 X – 12 XII 2004 – 2 os. na stawach Rumoka (K. Antczak, P. Pagórski) oraz 30 X – 20 XI 2013 – 2 os. na śródpolnym oczku wodnym w gm. Rzeczyca, ponadto w tym miejscu jeszcze dwukrotnie w roku 2014: 2 – 11 X – 1 os. oraz 22 X – 26 XI – 2 os. (Sz. Kielan). Zgrupowanie 6 os. widziano w dniach 20 – 25 X 2001 na stawach w Krzyszkowicach pod Piątkiem (P. Minias).

Zimowanie. Do roku 2020 wykazano 96 przypadków zimowania w łącznej liczebności 141 os. w okresie grudzień – luty. W trzech kolejnych miesiącach zimowych rejestrowano identyczne liczebności – po 47 os., w tym najwięcej (23 os.) widziano w 1. dekadzie stycznia (ryc. 130-1). Na jedno spotkanie zimowe przypadło średnio 1,5 os., a największe zgrupowanie, liczące 4 os. wykryto 7 II 2001 na stawach w Krzyszkowicach (P. Minias).

W ostatnich latach wykrywalność w okresie zimowym wyraźnie się nasiliła, bowiem tylko w sześciu sezonach 2012–2020 stwierdzono 39% wszystkich zimujących ptaków.

Ptaki zimowały wyłącznie w centralnej i południowo-zachodniej części regionu, a najwięcej na stawach pod Piątkiem, co związane było z prowadzeniem ukierunkowanych kontroli.

W okresie zimowym bekasiki mogły stacjonować w długim czasie. Na stawach w Chociwiu jeden osobnik przebywał w okresie 1 I – 23 II 2013 oraz 4 – 26 II 2016 (Sz. Kielan). Tamże zarejestrowano jeszcze 5 podobnych przypadków: 13 – 24 I 2014 – 3 os.; 1 II – 9 III 2014 – 2 os.; 8 I – 13 II 2015 – 2 os.; 9 XII 2015 – 4 II 2016 – 1 os. oraz 25 I – 16 III 2018 – 1 os. (Sz. Kielan). Na stawach w Krzemienicy pojedynczy ptak był stwierdzany w okresie 7 XI – 31 XII 2014 (Sz. Kielan). W Warszawie w dniach 2 – 23 I 2016 widywano jednego ptaka (J. Rapczyński i Ł. Wardecki),

Bekasik *Limnodytes minimus* (fot. Sz. Kielan).

Streszczenie. Regularnie przelotny i zimujący. Do roku 2020 obserwowany 358 razy w łącznej liczbie 938 osobników. Obserwowany głównie na podmokłych łąkach i rozlewiskach rzek (23% os.), ponadto na pastwiskach (18%), na spuszczonej stawach rybnych (39%), i w korytach dużych rzek (9,5%), zwłaszcza nad Wisłą (8,6%).

Andrzej Dombrowski i Michał Maniakowski

Literatura

- Dunajewski A. 1938. Fauna słodkowodna Polski. 3. Ptaki (*Aves*). Warszawa.
- Keller V., Herrando S., Vorisek P., *et al.* (ed.). 2020. European Breeding Bird Atlas 2. Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe. Kraków.